

150 aastat Eduard Magnus Jakobsoni sünnist

Sündinud 5. veebruaril 1847. aastal Tormas köstri ja kooliõpetaja Adam Jakobsoni kultuurilembe-
ses peres, ilmnes Eduard Magnu-
se kunstianne juba lapsepõlves.

Seitsmeteistaastaselt võttis vanem vend Carl Robert ta endaga kaasa Peterburi, kus kunstihuviline nooruk asus õppima ksülograafiat.

Sellealase ettevalmistuse sai ta Tartu aedniku poja, läti päritolu August Daugelli juures, kes oli tõusnud tolleaesge Venemaa üheks silmapaistvaks puugraveerijaks. Kahekümneaastaselt algas Eduard Magnuse intensiivne, väga viljakas tegevus ksülograafina, mille üldtuntud ja –hinnatud näideteks olid puugravüüris illustratsioonid Carl Robert Jakobsoni "Kooli Luge-
mise raamatu" esimesele jaole (1867), millest järgmise neljakümne aasta jooksul ilmus viisteist trükki ning mille kunstilist külge Jakob Hurt hindas nii kõrgeks, et pidas seda paremaks kaasaegsetest saksa illustratsioonitöödest.

Eduard Magnus Jakobson jagas esimeste eesti kunstnike saatust selles mõttes, et temagi loominguliselt viljakad aastad möödusid väljaspool Eestit: Pe-

terburis, Kaasanis, Saraatovis, Riias. Seetõttu pole tänini täit ülevaadet tema loomingust.

Tema kogutoodanguks arvatakse 2500 puugravüüri, sellise tulemuseni on jõudnud mitmed varasemad uurijad. Täna-
naseks peaks küll hindama kunstniku loomingu ulatuse palju suuremaks, sest ainuüksi soome–ugri muististe uurimise algataja Johan Reinhold Aspelini teosele "Muinasjännoksia Suomen Suvun Asumusaloilta" graveeris ta 1877.–1880. aastail 1745 gravüüri. Iseasi on see, et suurem osa tema loomingust on koopiad ja jäljendused, mistõttu mõnikord pole küllaldaselt esile tõstetud kunstniku originaalloomingut. Viimase hulk ulatub aga sadadesse töödesse ning on esmajoones seotud Eestiga.

Eduard Magnus Jakobsoni tegevuse kõrgajal olid eetilised hoiakud võõraste eeskujude kasutamise suhtes teistsugused kui praegu. Üldtunnustatud headest eeskujudest lähtumine polnud erand, vaid norm. Eesti ärkamisaegne kirjandus toitis mugandamisest, sama teed järgnes tärkav illustatsioon ning sakslase Ludwig Richteri motiive võib leida sadades Eduard Magnus Jakobsoni gravüürides. Asjaolu, mis ei tohiks

vähendada tema tähtsust, sest ta oli esimene eestlane, kes seadis endale sihipärase eesmärgi raamatud "kenaste välja ehitada, et ka tõised raamatu väljaandjad sest märku võtaks" seatud ülesande ta täitis, paljud eesti esimese "kunstpildilõikaja" tööd leidsid paljukordset kasutamist tema eluajal, osa aga isegi aastaid peale kunstniku surma.

Eduard Magnus Jakobson toimis ka kirjastajana ja kirjutajana. Märkatav on tema osa eesti vaimuliku kirjanduse väljaandmisel, seejuures neli vihikut noorsoole suunatud kogumikku "Laste Sõber" (1874–1886) ja kaheksa annet "Siioni sõnumetooja lehte" (1877–1889) sisaldavad ka üldharivat poolt, mille tase mõnes lõigus oli omas ajas silmapaistev. Eduard Magnus Jakobson suri 2. augustil 1903. aastal Tallinnas. Kogu tema hiiglaslik looming, mitmed tuhanded puugravüürid, sündis vähem kui veerandsaja aasta jooksul, kohati väga keerulistes oludes kodumaast eemal.

Teerajaja tähendust meie kultuurile meenutab praegu Kristjan Raua Majamuuseumis kuni 28. aprillini avatuks jääv näitus.

JÜRI HAIN

Eduard Magnus Jakobsoni illustatsioon C.R. Jakobsoni õpikule "Kooli Luge-
mise raamat". Puugravüür, 1875.

REPRO